

Henrik Jordahl

Produktivitetsvinster vid privatiseringar

Östeuropas snabba övergång från plan- till marknadsekonomi har möjliggjort en storskalig undersökning av hur produktiviteten i offentligt ägda företag påverkas när de privatiseras. Ett omfattande datamaterial från Rumänien, Ryssland, Ungern och Ukraina visar att privatiseringar leder till ökad produktivitet, speciellt när köparna är utländska.

Skillnaderna mellan offentligt och privat ägande tillhör nationalekonomins mest centrala frågor. Systematiska jämförelser har dock varit svåra att få till stånd. Jämförelser mellan olika länder lider av att länder med stor andel offentligt ägda företag också på andra sätt har skilt sig från sina marknadsekonomiska grannländer och det är därför svårt att särskilja effekterna av ägandeform. Jämförelser av företag inom samma land har försvarats av att de offentligt ägda företagen i marknadsekonomierna är få och ofta finns i särpräglade branscher. Att studera företag som privatiseras har också varit svårt eftersom det inte är ett slumpmässigt urval som privatiserats.

Det östeuropeiska laboratoriet

Den snabba och omfattande privatiseringsprocessen i Östeuropa erbjuder dock ett unikt laboratorium för att studera företagsägande. Detta görs i en studie av David Brown, John Earle och Álmos Telegdy som använder årsdata för 30 000 företag i Rumänien, Ryssland, Ungern och Ukraina under perioden 1985–2002. Privatiseringen av offentliga företag har i dessa länder varit snabb och relativt osystematisk, samtidigt som ett stort antal företag har förblivit i statlig ägo. Datamaterialet är med andra ord mycket passande för att studera privatiseringens effekter på företagets produktivitet.

I artikeln undersöks hur mycket produktiviteten ökar i ett företag efter att det har privatiseras. Studien tar hänsyn till att enskilda företag kan vara olika produktiva av andra skäl än ägandeform och att sådana skillnader kan förändras över tiden.

Resultaten visar att produktiviteten ökar i företag som privatiseras. Ökningen är störst i Rumänien (15 procent) och i Ungern (8 procent), mindre i Ukraina (2 procent), medan produktiviteten minskade i Ryssland (med 3 procent). Om privatiseringen sker genom försäljning till utländska investerare

ökar produktiviteten betydligt mer i alla fyra länderna: mellan 18 och 35 procent.

Estimaten är känsliga för hur man hanterar de selektionsproblem som uppstår genom att det finns vissa skillnader mellan de företag som privatiserades och de som behölls i statlig ägo. De angivna estimaten bygger på att varje företag tillåts ha en egen nivå och en egen trend i sin produktivitet.

Nya svar, och frågor

Att privatiseringarna har lett till starkare produktivitet utveckling i Ungern och Rumänien än i de två forna sovjetrepublikerna Ryssland och Ukraina överensstämmer med den utbredda uppfattningen att övergången från plan- till marknadsekonomi har genomförts på ett effektivare sätt i den tidigare gruppen av länder. Men det är dock svårt att förklara varför effekten är större i Rumänien än i Ungern och större i Ukraina än i Ryssland. Såväl Världsbankens som andra internationella organisationers karaktäriseringar av de östeuropeiska ländernas övergångsprocesser skulle kunna tas till intäkt för den omvända ordningen.

Även om det behövs mer forskning för att förklara de landsspecifika skillnaderna visar de sammantagna resultaten tydligt att privatiseringar har viktiga ekonomiska konsekvenser och att formen av privatisering – inhemsk eller utländsk – också är av betydelse.

Referens

David Brown, John Earle och Álmos Telegdy. 2006.

“The Productivity Effects of Privatization: Longitudinal Estimates from Hungary, Romania, Russia, and Ukraine”, *Journal of Political Economy* 114, 61–99.